

Фізичні характеристики зірок

Зорі. Характеристики зірок.

Зорі

Згідно із сучасними уявленнями, за своєю фізичною природою зоря – це самосвітний (на відміну від планет) космічний об'єкт, що складається із високотемпературної плазми - розжареного, майже повністю іонізованого газу. Тобто зоря світить завдяки високій температурі речовини у своїх надрах, де відбуваються термоядерні реакції.

Зорі

Те, що зорі на небосхилі мають різний блиск і колір, зумовлене як розташуванням їх у космічному просторі та віддаленістю від спостерігача, так і різноманітністю їхніх фізичних характеристик – розміру, маси, температури.

Фізичні характеристики зірок

Основна характеристика зірки — світність, тобто потужність випромінювання. Щоб її визначити, необхідно знати відстань від зірки до Землі (для цього є декілька способів). У загальних рисах світність зірки L — це відношення потужності її випромінювання до потужності випромінювання Сонця. Обчислені світності зірок виявилися дуже різноманітними. Наприклад, у супутниказірки $+4^{\circ} 4048$ каталога Боннського огляду неба світність дорівнює $1/575000$ (або $\log L = -5,76$). Це означає, що потужність зазначеного випромінювання в 575 тисяч разів менша за сонячну. З іншого боку, світність зірки ζ_1 Скорпіона дорівнює майже 480 000 ($\log L = 5,68$).

Фізичні характеристики зірок

Фізичні характеристики зірок

Друга важлива характеристика зірок—температура (T) випромінюючого зовнішнього шару, тобто фотосфери. Існує декілька способів її визначення. Один з них базується на аналізі кольору зірки. Чим вища температура фотосфери, тим блакитніша зірка, чим нижча — тим вона червоніша. Встановлено, що у червоної зірки температура становить близько 3000° , у білої — 12000° , а у блакитної — 25000° . Є зірки, температура яких досягає 150000° . Розроблено способи точного визначення кольорів зірок і відповідних температур.

Фізичні характеристики зірок

Фізичні характеристики зірок

Якщо відомі світність і температура фотосфери, то можна розрахувати і радіус R зірки. Один із законів теоретичної фізики стверджує, що потужність випромінювання J одиниці поверхні (скажімо, 1 м^2) нагрітого тіла пропорційна четвертій степені температури: $J = \sigma T^4$, де σ — певна постійна кількість. Оскільки диск зірки має форму кола радіуса R , то світна площа становить $S = \pi R^2$; тоді потужність випромінювання диска обчислюється як $S \cdot J = \sigma \pi R^2 T^4$. Потужність випромінювання Сонця дорівнює $\sigma \pi R_c^2 T_c^4$, де R_c і T_c — радіус і температура Сонця відповідно. Таким чином, знаючи світність зірки $L = (R/R_c)^2 \cdot (T/T_c)^4$, вираховуємо радіус із співвідношення $R/R_c = L^{1/2} \cdot (6000/T)^2$.

Фізичні характеристики зірок

Фізичні характеристики зірок

Четверта характеристика зірок — маса — визначається за величиною орбітального руху. До речі, маси багатьох зірок не настільки різняться, як їхні світності та об'єми. Крім того, з'ясувалося, що маса і світність звичайних зірок статистично залежні. Якщо виразити масу зірки M у частках маси Сонця, то одержимо залежність вигляду $L = Mp$, де p - число, що знаходиться між 3 і 4.

Фізичні характеристики зірок

Фізичні характеристики зірок

П'ята фізична характеристика — середня густина речовини зірки ρ . Для її визначення слід розділити масу на об'єм. І тут ми зустрічаємося з неочікуваним і дивовижним фактом: середні густини зірок виявилися вкрай різноманітними. Так, у червоної зірки-гіганта ρ надзвичайно мала і становить від 10^{-9} до 10^{-6} г/см³. Це дуже розріджені і протяжні газові хмари, в яких густина речовини порівнянна з густиною лабораторного вакууму. А «звичайні», подібні до Сонця, зірки-карлики мають середню густину речовини в межах від 0,1 до 10 г/см³. У білих карликів ця характеристика коливається в межах від 50000 до 1000000 г/см³, тобто сягає 1 т/см³. Але ще більш дивовижними виявилися нейтронні зорі – у них середня густина речовини становить 10^{14} г/см³

Фізичні характеристики зірок

Фізичні характеристики зірок

Такі значні розбіжності властивостей зірок пояснюються їх еволюцією. Зокрема, зорі блакитного і білого кольорів, які мають вищі температури та у середньому більші маси, ніж зорі "тепліших" кольорів та нижчих температур, є молодими, тобто вони утворились порівняно нещодавно. Ці зорі, які належать головним чином до спектральних класів O і B, лише розпочинають свій "життєвий шлях", тоді як червоні зорі - старі, вони перебувають на завершальних етапах свого існування.

Фізичні характеристики зірок

Зорі

Зірки, які не є змінними, називаються «нормальними». До таких зірок належить і наше Сонце. Зорі – це найпоширеніші об'єкти у Всесвіті, у них міститься понад 98% видимої речовини Всесвіту. У зорях відбувається синтез та перетворення хімічних елементів, які потім за сприятливих умов можуть стати складовими живих організмів.

Зорі

Дякуємо за увагу!

Кучминда Олексій та Шевченко Тарас

11-А